

হাৰ্বাৰ্ট ব্লুমাৰৰ প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদলৈ অৱদান

হাৰ্বাৰ্ট ব্লুমাৰ (১৯০০-১৯৮৭) আছিল এজন বিশিষ্ট আমেৰিকান সমাজবিজ্ঞানী যিয়ে সমাজবিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰখনত বিশেষকৈ প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদ আৰু সামাজিক তত্ত্বৰ ক্ষেত্ৰত উল্লেখযোগ্য অৱদান আগবঢ়াইছিল। মিছেৰীৰ ছেইণ্ট লুইছত জন্মগ্ৰহণ কৰা তেখেতে মিছেৰী বিশ্ববিদ্যালয় আৰু চিকাগো বিশ্ববিদ্যালয়ত প্ৰভাৱশালী সমাজবিজ্ঞানী জৰ্জ হাৰ্বাৰ্ট মিডৰ অধীনত অধ্যয়ন কৰিছিল।

ব্লুমাৰ প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ বিকাশ আৰু পৰিশোধনৰ বাবে বেছিকৈ পৰিচিত, যিটো সমাজবিজ্ঞানসন্মত দৃষ্টিভংগীয়ে ব্যক্তিয়ে নিজৰ সামাজিক জগতখনৰ অৰ্থ উলিয়াবলৈ প্ৰতীক সৃষ্টি আৰু ব্যাখ্যা কৰা পদ্ধতিসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। তেওঁ যুক্তি দিছিল যে মানুহৰ আচৰণ বাহ্যিক শক্তি বা সামাজিক গাঁথনিৰ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰিত নহয় বৰঞ্চ ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে ব্যক্তিসকলে নিজৰ কৰ্মৰ বাবে যিবোৰ অৰ্থ আৰোপ কৰে আৰু এই অৰ্থসমূহৰ যোগাযোগৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰতীকসমূহৰ দ্বাৰা গঢ় লৈ উঠে। ব্লুমাৰৰ মতে এই অৰ্থসমূহ নিৰ্দিষ্ট নহয় বৰঞ্চ সামাজিক যোগাযোগৰ জৰিয়তে অহৰহ আলোচনা আৰু পুনৰ সংজ্ঞায়িত কৰা হয়।

প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ ক্ষেত্ৰত ব্লুমাৰৰ অন্যতম মূল অৱদান আছিল সামাজিক বাস্তৱতা নিৰ্মাণত ভাষা আৰু যোগাযোগৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত তেওঁৰ গুৰুত্ব। তেওঁ যুক্তি দিছিল যে ভাষা মানুহৰ পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ কেন্দ্ৰীয় বিষয়, কিয়নো ই ব্যক্তিক জটিল অৰ্থৰ যোগাযোগ কৰিবলৈ আৰু আনৰ সৈতে নিজৰ কাৰ্যৰ সমন্বয় সাধন কৰিবলৈ অনুমতি দিয়ে। ব্লুমাৰে সামাজিক পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া-কলাপত প্ৰতীকৰ ভূমিকাৰ ওপৰতো গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল, যুক্তি দিছিল যে ব্যক্তিয়ে নিজৰ চৌপাশৰ জগতখনক প্ৰতিনিধিত্ব আৰু ব্যাখ্যা কৰিবলৈ প্ৰতীক ব্যৱহাৰ কৰে।

তাত্ত্বিক ভেটিসমূহ:

প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ প্ৰতি ব্লুমাৰৰ দৃষ্টিভংগীৰ শিপাই আছিল প্ৰাগমেটিষ্ট পৰস্পৰা, বিশেষকৈ জৰ্জ হাৰ্বাৰ্ট মিডৰ কাম। তেওঁ ব্যক্তিয়ে নিজৰ কৰ্মৰ বাবে যিবোৰ অৰ্থ আৰোপ কৰে আৰু এই অৰ্থসমূহৰ যোগাযোগৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰতীকসমূহৰ ক্ষেত্ৰত মানুহৰ আচৰণ বুজাৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে।

ব্লুমাৰে সামাজিক আচৰণৰ ধাৰণাটোক নাকচ কৰিছিল যে ই নিৰ্দিষ্ট, বাহ্যিক শক্তি, যেনে সামাজিক গাঁথনি বা প্ৰতিষ্ঠানৰ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰিত। বৰঞ্চ তেওঁ যুক্তি দিছিল যে ব্যক্তিৰ মাজৰ পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া-কলাপ আৰু এই পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া-কলাপক তেওঁলোকে নিযুক্ত কৰা অৰ্থৰ দ্বাৰা মানুহৰ আচৰণ গঢ় লৈ উঠে।

মূল ধাৰণাসমূহ:

প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া: ব্লুমাৰে মানুহৰ পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াত প্ৰতীকৰ কেন্দ্ৰীয় ভূমিকাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। তেওঁ যুক্তি দিছিল যে ব্যক্তিসকলে নিজৰ সামাজিক পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া-কলাপত অৰ্থ সৃষ্টি আৰু ব্যাখ্যা কৰিবলৈ ভাষা, ইংগিত, বস্তু আদি প্ৰতীক ব্যৱহাৰ কৰে।

অৰ্থ: ব্ৰহ্মাৰ মতে অৰ্থ বস্তু বা কৰ্মৰ অন্তৰ্নিহিত নহয় বৰঞ্চ সামাজিক পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ জৰিয়তে সৃষ্টি আৰু আলোচনা কৰা হয়। তেওঁৰ মতে ব্যক্তিসকলে প্ৰতীকৰ ব্যাখ্যা আৰু ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰসংগৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সক্ৰিয়ভাৱে অৰ্থ গঢ়ি তোলে।

পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া: ব্ৰহ্মাৰে অৰ্থ নিৰ্মাণত মুখামুখি পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। তেওঁ যুক্তি দিছিল যে সামাজিক বাস্তৱতা বাহিৰৰ পৰা জাপি দিয়াতকৈ ব্যক্তিৰ মাজত চলি থকা পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা সৃষ্টি হয়।

মূল প্ৰস্তাৱনা

প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ প্ৰতি হাৰ্বাৰ্ট ব্ৰহ্মাৰ দৃষ্টিভংগী কেইবাটাও মূল প্ৰস্তাৱৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঢ় লৈ উঠিছে যিয়ে এই সমাজবিজ্ঞানৰ দৃষ্টিভংগীৰ মৌলিক নীতিসমূহৰ ৰূপৰেখা দাঙি ধৰিছে। এই প্ৰস্তাৱসমূহে মানুহৰ আচৰণ আৰু সামাজিক জীৱন গঢ় দিয়াত প্ৰতীক, অৰ্থ, পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া আৰু ব্যাখ্যাৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। ইয়াত আমি ব্ৰহ্মাৰ প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ দৃষ্টিভংগীৰ মূল প্ৰস্তাৱসমূহৰ বিষয়ে বিশদভাৱে ক'ম:

অৰ্থ: ব্ৰহ্মাৰ মতে ব্যক্তিয়ে আনৰ লগত হোৱা পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ জৰিয়তে অৰ্থ সৃষ্টি আৰু ব্যাখ্যা কৰে। অৰ্থ বস্তু বা কৰ্মৰ অন্তৰ্নিহিত নহয় বৰঞ্চ সামাজিক পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ জৰিয়তে গঢ় লৈ উঠে। অৰ্থৰ এই নিৰ্মাণ হৈছে এক চলি থকা প্ৰক্ৰিয়া যিটো সংঘটিত হোৱা সামাজিক প্ৰেক্ষাপটৰ দ্বাৰা গঢ় লৈ উঠে।

প্ৰতীক: প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদত অৰ্থ নিৰ্মাণ প্ৰক্ৰিয়াৰ কেন্দ্ৰীয় বিষয়। ভাষা, ইংগিত, বস্তুকে ধৰি প্ৰতীকবোৰে বহু ৰূপ ল'ব পাৰে। ব্যক্তিয়ে আনৰ লগত যোগাযোগ কৰিবলৈ আৰু সামাজিক যোগাযোগত অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিবলৈ প্ৰতীক ব্যৱহাৰ কৰে। প্ৰতীকৰ অৰ্থ নিৰ্দিষ্ট নহয় যদিও ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰসংগ অনুসৰি ভিন্ন হ'ব পাৰে।

পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া: ব্ৰহ্মাৰে অৰ্থ নিৰ্মাণত মুখামুখি পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। ব্যক্তিৰ মাজত চলি থকা পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ জৰিয়তে সামাজিক বাস্তৱতা সৃষ্টি আৰু বজাই ৰখা হয়। এই পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ বৈশিষ্ট্য হৈছে প্ৰতীক আৰু অৰ্থৰ পাৰস্পৰিক আদান-প্ৰদান, যিয়ে সামাজিক জগতখনক গঢ় দিয়ে।

ব্যাখ্যা: ব্যক্তিয়ে নিজৰ অভিজ্ঞতা, মূল্যবোধ আৰু বিশ্বাসৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰতীকৰ ব্যাখ্যা কৰে। ব্যাখ্যা হৈছে সাংস্কৃতিক নীতি-নিয়ম, সামাজিকৰণ, ব্যক্তিগত অভিজ্ঞতাকে ধৰি বিভিন্ন কাৰকৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত এক বিষয়ভিত্তিক প্ৰক্ৰিয়া। ব্যাখ্যাও এক গতিশীল প্ৰক্ৰিয়া যিটো ব্যক্তিয়ে নতুন অভিজ্ঞতা আৰু পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া-কলাপত লিপ্ত হোৱাৰ লগে লগে সময়ৰ লগে লগে সলনি হ'ব পাৰে।

আত্ম আৰু সমাজ: প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ প্ৰতি ব্ৰহ্মাৰ দৃষ্টিভংগীয়ে আত্ম আৰু সমাজৰ মাজৰ আন্তঃক্ৰিয়াৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। আত্মা কোনো স্থিৰ বা স্থিৰ সত্তা নহয় বৰঞ্চ

সামাজিক যোগাযোগৰ জৰিয়তে অহৰহ বিকশিত হৈ আছে। ব্যক্তিয়ে আনৰ সৈতে হোৱা পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া-কলাপত সন্মুখীন হোৱা প্ৰতীক আৰু অৰ্থৰ দ্বাৰাও আত্মাক প্ৰভাৱিত কৰে।

বাস্তৱৰ সামাজিক নিৰ্মাণ: ব্ৰহ্মমাৰে যুক্তি দিছিল যে বাস্তৱক সামাজিকভাৱে পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ জৰিয়তে গঢ়ি তোলা হয়। অৰ্থাৎ যিটো বাস্তৱ বা সত্য বুলি গণ্য কৰা হয় সেয়া বস্তুনিষ্ঠ তথ্যৰ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰিত নহয় বৰঞ্চ ব্যক্তিয়ে নিজৰ অভিজ্ঞতাক দিয়া অৰ্থৰ দ্বাৰা গঢ় লৈ উঠে। বাস্তৱ সেয়েহে বিষয়ভিত্তিক আৰু ই এজন ব্যক্তিৰ পৰা আন এজন ব্যক্তিলৈ ভিন্ন হ'ব পাৰে।

প্ৰাগমেটিজম: প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ প্ৰতি ব্ৰহ্মমাৰৰ দৃষ্টিভংগীৰ মূলতে আছে প্ৰাগমেটিজম, যিটো দাৰ্শনিক পৰম্পৰা যিয়ে বিশ্বাস আৰু কাৰ্য্যৰ ব্যৱহাৰিক পৰিণতিৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। প্ৰাগমেটিজমে স্থিৰ বা নিৰপেক্ষ সত্যৰ ধাৰণাক নাকচ কৰে আৰু ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে মানুহৰ আচৰণ গঢ় দিয়াত ধাৰণা আৰু কাৰ্য্যৰ ব্যৱহাৰিক প্ৰভাৱৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে।

প্ৰয়োগ:

প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ প্ৰতি ব্ৰহ্মমাৰৰ দৃষ্টিভংগীয়ে সমাজবিজ্ঞান, মনোবিজ্ঞান, যোগাযোগ অধ্যয়ন, শিক্ষা আদি বহুতো ক্ষেত্ৰত প্ৰভাৱশালী হৈ পৰিছে। মানুহৰ পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া-কলাপত প্ৰতীক আৰু অৰ্থৰ গুৰুত্বৰ ওপৰত তেওঁৰ গুৰুত্বই সামাজিক আচৰণ আৰু সামাজিক পৰিৱৰ্তনৰ বিষয়ে আমাৰ বুজাবুজিক গঢ় দিছে।

পৰিচয় গঠন, সামাজিকৰণ, বিচ্যুতি, সামাজিক আন্দোলন আদি বিভিন্ন সামাজিক পৰিঘটনা অধ্যয়নৰ বাবে প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। শ্ৰেণীকোঠাৰ পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ গতিশীলতা বুজিবলৈ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰতো ব্যৱহাৰিক পৰিৱেশত প্ৰয়োগ কৰা হৈছে।

সমালোচনা:

প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ সমালোচকসকলে যুক্তি দিছে যে ই ব্যক্তিগত এজেন্সীৰ ওপৰত অত্যধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰে আৰু মানৱ আচৰণ গঢ় দিয়াত সামাজিক গাঁথনি আৰু প্ৰতিষ্ঠানৰ ভূমিকাক উপেক্ষা কৰে। তেওঁলোকে এইটোও আঙুলিয়াই দিয়ে যে প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদক ক্ষুদ্ৰ পৰ্যায়ৰ পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ ওপৰত অত্যধিক মনোনিৱেশ কৰিব পাৰি আৰু বৃহত্তৰ সামাজিক বিষয়সমূহক পৰ্যাপ্তভাৱে সম্বোধন কৰিব নোৱাৰিবও পাৰে।

সামৰণিত ক'ব পাৰি যে প্ৰতীকী পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াবাদৰ প্ৰতি হাৰ্বাৰ্ট ব্ৰহ্মমাৰৰ দৃষ্টিভংগীয়ে সমাজবিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰখনত যথেষ্ট প্ৰভাৱ পেলাইছে। প্ৰতীক, অৰ্থ আৰু পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ ওপৰত তেওঁৰ গুৰুত্বই ব্যক্তিয়ে নিজৰ সামাজিক জগতখন কেনেকৈ সৃষ্টি আৰু ব্যাখ্যা কৰে তাৰ মূল্যৱান অন্তৰ্দৃষ্টি প্ৰদান কৰিছে। ব্ৰহ্মমাৰৰ কামে সমাজবিজ্ঞান আৰু আনুষংগিক শাখাসমূহত প্ৰভাৱশালী হৈয়েই আছে, মানৱ আচৰণ আৰু সামাজিক পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়াৰ বিষয়ে আমাৰ বুজাবুজি গঢ় দিছে।